

VLASTIMIL HÁLA

Univerzalismus v etice jako problém

K otázkám univerzalizmu
v některých etických
konceptech

FILOSOFIA - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR

Vydání knihy podpořilo

Centrum globálních studií,
společné pracoviště Filosofického ústavu
Akademie věd České republiky
a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
(LC06013)

Recenzenti:

PhDr. Zuzana Palovičová, CSc.
Doc. PhDr. Soňa Dorotíková, DrSc.

Vědecký redaktor:

PhDr. Josef Velek, CSc.

© Vlastimil Hála, 2009

© FILOSOFIA - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, nakladatelství
Filosofického ústavu AV ČR, v.v.i., 2009

ISBN 978-80-7007-306-3

Obsah

Úvod	11
------	----

Nicolai Hartmann – etik a estetik

Pojetí svobody u Nicolaie Hartmanna a jeho kantovské východisko

I. Kantovský půdorys Hartmannových interpretací	17
II. Ontologický kontext problematiky svobody u N. Hartmanna	23
a) <i>Svoboda a záměrnost</i>	23
b) <i>Duchovní bytí a jeho podoby</i>	25
III. Eticko-axiologický kontext problému svobody	29
a) <i>Axiologická oblast a její konfliktnost</i>	29
b) <i>Indicie svobody v eticky relevantních jevech</i>	31
c) <i>Svoboda v rozporné pluralitě kontextů</i>	35
IV. Závěr	41

Jevící se hodnoty

K estetické koncepci Nicolaie Hartmanna

I. Hartmann jako fenomenolog	47
II. Místo hodnot v Hartmannově filosofické koncepci	49
a) <i>Hodnoty mezi ideálním a reálným</i>	49

b) <i>Estetické hodnoty „symfonie vnímání“</i>	50
c) <i>Objektivace a hloubková struktura estetického předmětu</i>	54
III. Umění a jeho druhy	58
a) <i>Vrstvy uměleckého díla</i>	58
b) <i>Umělecká tvorba</i>	61
IV. Základní hodnotové predikáty	64
V. Eticko-existenciální souvislost estetické perspektivy	70

Intuitivismus v hodnotové etice

Jedna z podob fenomenologické etiky
– Dietrich von Hildebrand

I. Úvod	75
II. Hodnotová povaha skutečnosti	78
a) <i>Imanentní transcendence</i>	78
b) <i>Rozčlenění hodnot</i>	79
c) <i>Mravní hodnoty</i>	83
III. Setkání s hodnotami	85
a) <i>Vstup do světa hodnot</i>	85
b) <i>Mravní život jako odpověď na výzvu</i>	86
c) <i>Člověk jako pluralita center</i>	88
d) <i>Mravní význam lidské svobody</i>	90
IV. Sféry a zdroje mravnosti	93
a) <i>Mravní vztahy člověka ke světu. Ctnosti</i>	93
b) <i>Motivační zdroje mravnosti</i>	96
V. Podnětnost i úskalí Hildebrandovy etické koncepce	100

Brentanova škola a etika

Oskar Kraus – pražský představitel
brentanovské školy

I. Krausovo místo v brentanovské škole	107
II. Brentanovský půdorys Krausovy eticko-axiologické koncepce	111
III. Krausův vztah k Benthamovi a rakouské ekonomické škole	117
IV. Dějiny hodnotových teorií v brentanovské perspektivě	122
V. K významu O. Krause	133

Hodnoty jako vztah

K etické koncepci Christiana von Ehrenfelse

I. Úvod	137
II. Hodnoty jako vztah. Rozpaky nad absolutní hodnotou	142
III. Dispozice a jednání; paralelistické pojetí etické problematiky	149
IV. Kontexty etické problematiky: sex a rasa	158
V. Závěr	162

Aspekty univerzalizmu v Patočkově filosofii

Duchovní člověk a „majitelé rozumu“

I. Úvod	165
II. Filosofické předpoklady Patočkových historicko-politických úvah	167

III. Filosofický význam Evropy a zážitek frontového „otřesu“	170
IV. Význam a podoby racionality v „poevropské“ době	173
V. Souvislosti racionality: moralita a existence	176
VI. Filosof jako „duchovní člověk“	178
VII. Odpovědnost a filosoficko-politické souvislosti Patočkova myšlení	181
VIII. Závěrečná úvaha	186

Impuls ekologické filosofie

Klaus Michael Meyer-Abich – filosofie rozšířeného komunitarismu

I. Úvod	191
II. Fyziocentrismus proti antropocentrismu	194
III. Koncepce rozšířeného komunitarismu	197
a) <i>Svět jako společenství</i>	197
b) <i>Odpovědnost za souvislost</i>	200
IV. Bytí člověka a mimolidských bytostí	204
a) <i>Člověk v přírodě: uvnitř, nebo v odstupu?</i>	204
b) <i>Pokračování přírody v kultuře</i>	206
V. Emocionalita jako způsob setkávání se světem	210
VI. Obecnější aspekty Meyer-Abichovy ekologické koncepce	212
VII. Rozšířený komunitarismus jako politický úkol státu	216
VIII. Závěr	219

Univerzalismus jako problém zdůvodnění i aplikace

K problému univerzalistických pretenzí v etice.
Formalismus a některé pokusy o založení hodnotové etiky

I. Kantovské východisko univerzalismu	223
II. Materiální hodnotová etika	224
III. Postmetafyzické pokusy	228
a) <i>Doznění hodnotové etiky; ctnosti místo hodnot</i>	228
b) <i>Ctnosti jako ztráta a znovunalezení</i>	229
IV. Obnova univerzalismu u Habermase. Morální a etická rovina	233
V. Pokusy o překročení intersubjektivních mezí	235

Univerzalismus a globalizace

K obsahu základních lidských práv

I. Univerzalismus jako základ lidských práv	243
II. Základní lidská práva jako problém: spor o priority	245
III. Politická práva a demokracie	251
a) <i>Univerzalismus a partikularismus</i>	251
b) <i>Demokracie v systému lidských práv; hranice tolerance</i>	252
c) <i>„Postkomunistická specifika“</i>	254
IV. Specifická kolektivní práva; kolektivní identity	256
V. „Partikulární univerzalismus“ v hodnotové „legitimizaci“ Evropy	258
VI. Perspektivy prosazení univerzálního pojetí lidských práv	263

Literatura	267
Summary	277
Jmenný rejstřík	281
Věcný rejstřík	285